

مریم سادات نیا

کتابخانه

بهار ۱۳۸۷

۴

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رسال جامع علوم انسانی

نگاهی کوتاه به
چند کتاب*

تصاویر دیوار نوشته‌های انقلاب گزیده‌ای از آلبوم مرتضی ممیز انتشارات علمی فرهنگی

اثر حاضر در بردارنده‌ی عکس‌هایی است که در دوران مبارزات انقلاب اسلامی، از دیوار نوشته‌های انقلابیون گرفته شده‌اند. دیوار نوشته‌ها صورت‌های نوشتاری متفاوتی دارند از خطوط گوناگون و دستخط‌های متفاوت با کشیدگی‌های عمودی قطره‌های چکیده و با تایپوگرافی گویایی که بیشتر در بداهه خلق شده‌اند. سرعت، هیجان و حرکت، در خطوط نوشته‌ها موج می‌زند. زمانی در هیجان و وقت کم، جزئیات حروف حذف شده‌اند و شکل کلی کلمه روی دیوار نقش بسته است. استنسیل‌های متعددی در این دوره ساخته شده، کالیگرام‌هایی از شعارهای کوتاه که قابلیت طراحی دارند، مثل الله اکبر یا مرگ بر شاه که تمیز و محکم روی دیوارند، یا تصاویری با کنتراست بالا از چهره‌های انقلابی محبوب مردم، بعضی از دیوارها مثل سیاه مشق‌هایی مهیج، سرشار از شعارهایی هستند که روی هم نوشته شده‌اند، دست خط‌ها، استنسیل‌ها و تصاویری که در کنار هم قرار گرفته‌اند. تصاویر کتاب سیاه و سفید هستند اما همان طور که همه ما گاه بقایای آنها را بر دیوارهای شهرها دیده‌ایم، نوشته‌ها با توجه به شرایط مکانی و زمانی به رنگ‌ها و فرم‌های مختلف نوشته شده‌اند. برای برخی از عکس‌ها توضیحات کوتاهی ارائه شده است.

نقاشی انقلاب

مرتضی گودرزی دیباج

انتشارات فرهنگستان هنر

کتاب تاریخی «نقاشی انقلاب»، حاصل تحقیق میدانی مرتضی گودرزی دیباج که نگاهی به حوزه نقاشی در سال‌های ۱۳۴۰ تا ۱۳۸۵ دارد، همزمان با دهه‌ی فجر و به همت فرهنگستان هنر منتشر می‌شود. به گزارش کتاب نیوز، مؤلف در این اثر که جلد نخست از یک مجموعه‌ی

۱۰ جلدی درباره‌ی هنر متعهد اجتماعی - دینی در ایران پس از انقلاب است، تمامی تحولات نقاشی انقلاب، هنرمندان انقلاب و آثار و گرایش‌های مختلف هنری آنان را در طی زمان یاد شده مورد بررسی و کنکاش قرار داده است. وی در اثر خود، نقاشان و آثاری را منسوب به انقلاب نامیده و درباره‌ی آنها مطالعه کرده است که در همراهی با انقلاب ایران مؤثر بوده‌اند و نسبت به آن عکس‌العمل نشان داده‌اند.

کتاب «نقاشی انقلاب» که حاصل پنج سال پژوهش در این موضوع است، در ۲۰ مبحث ارائه شده که از میان آنها می‌توان بخش‌هایی چون فرهنگ بصری هنر انقلاب، دغدغه‌های سنت و مدرنیسم در نقاشی انقلاب، مخالفان و معترضان هنر انقلاب، حقیقت و واقعیت نقاشی انقلاب، عکس‌العمل در برابر سرنوشت مردم دیگر، جاذبه‌ی فرمالیسم، هویت و هنر دینی پس از انقلاب، هنر انقلاب و جنگ، تهدیدها و آسیب‌ها و هنر انقلاب و تحولات اجتماعی معاصر را نام برد.

کتاب را می‌توان نخستین کتاب جامع در زمینه‌ی تاریخ تحلیلی نقاشی انقلاب ایران به شمار آورد که بعد از گذشت ۲۷ سال از وقوع آن، توسط یک پژوهشگر و منتقد هنری نگاشته شده است.

هنر مدرن، آسیب‌شناسی نقد هنری، معرفت هنر معاصر، تاریخ تطبیقی هنر، تاریخ نقاشی ایران از آغاز تا عصر حاضر، روش تجزیه و تحلیل آثار کلاسیک و مدرن و هنر دینی یک سؤال و دغدغه‌های ناپیدا، از دیگر آثار گودرزی دیباج است.

قننوس (پیش‌خوانی‌ها، نوحه‌ها، گوشه‌ها و مرثیه‌ها در تعزیه‌ی ایران)

جهانگیر نصری اشرفی

انتشارات سوره مهر

کتاب بخش کوچکی از مجموعه‌ی گردآوری‌ها و تحقیقاتی است که پیرامون تعزیه‌ی نواحی ایران (پیش‌خوانی‌ها، نوحه‌ها، گوشه‌ها، مرثیه‌ها)

حقیقت و هنر دینی یادبود: محمد مددیپور انتشارات سوره مهر

کتاب پژوهشی است در حوزه‌ی حقیقت و هنر دینی که به طور مفصل به شعر، ادبیات و هنرهای تجسمی دینی پرداخته است. کتاب را پژوهشگر هنر دینی مرحوم دکتر مددیپور در ۴۳۶ صفحه و دو فصل نوشته است که در فصل اول آن به مبانی نظری هنر، شعر و آثار تجسمی اختصاص دارد. در این فصل مددیپور به غیبت و انتظار عالم قدسی و کودکی هنر پرداخته و آن را به این نظریه پیوند داده است که هنر تا زمانی که به عالم قدسی نپیوندد کودکی بیش نیست و هنر امروزی در انتظار عالم قدسی سر می‌برد. تجلی حقیقت در ساخت هنر بخش دیگری است که مددیپور، پدیده‌های هنری را تجلی حقیقت می‌داند و آن را در راستای تبلور هنر قدسی ارزیابی می‌کند. تلقی کلمات در حضور شاعرانه، شعر در عالم اسلامی بحثی است در حوزه ادبیات و شعر که با دیدگاه اسلامی نگریسته شده و آن را حضور عالم قدسی در ادب دانسته است به شرطی که پیوندی با عالم بالا داشته باشد. مؤلف هنر را به نقش ازلی و جاودانه رجعت می‌دهد و ممیزی هنر را تذکر به امر قدسی می‌داند. در این میان از تکنیک هنری نیز غفلت نمی‌ورزد و قالب و محتوا را هم‌سان می‌داند که می‌تواند تجلی‌گاه حقیقت در هنر باشد. نویسنده در فصل دوم، در تاریخ‌نگاری ادبیات ذیل فرهنگ منورالفکری مشروطه در ایران تأمل می‌کند و آن را با دید نقادانه می‌نگرد که جای گفت‌وگو و بررسی دارد. در بخش ادبیات جدید وی علل نفوذناپذیری مدرنیته را بررسی می‌کند و آن را وارداتی می‌داند که بسترش را باید در جای دیگری جست‌وجو کرد، زیرا ادبیات مدرن ایران با پیشینه‌ای که دارد، غنی‌تر و پربصابت‌تر از آن است که گریزگاه هنر مدرن غربی باشد.

فصل سوم وی بیشتر روی ادبیات امروز ایران تأمل کرده و علل ضعف داستان‌نویسی و شعر را بررسی و به صورت پرسش و پاسخ ارائه کرده است. در این باب نویسنده به ادبیات دینی کودکان، آزادی و عالم کودکی، عالم

به انجام رسیده است. مجموعه‌ی حاضر، علی‌رغم ثبت تعداد قابل ملاحظه‌ای از الحان و نعمات تعزیه‌ای نواحی ایران، در برابر مجموعه موسیقی آوازی موجود در تعزیه بسیار اندک است. بنابراین گردآوری حاضر بخش ناچیزی از الحان تعزیه است که پاره‌ای از موارد موضوعی موسیقی تعزیه را دربرمی‌گیرد. با این همه محتوای این مجموعه سرشار از زیبایی‌های الحان معنوی و تعزیه‌خوانی نواحی ایران است که هر خواننده را مجذوب و هر پژوهشگر را به تأمل وادار می‌دارد. اثر حاضر، حاصل تحقیقاتی است که طی سال‌های ۱۳۷۲ تا ۱۳۷۷ از شبیه‌خوانی‌های هفده منطقه‌ی کشور ضبط، ثبت و طبقه‌بندی شده است. توجه اصلی این اثر معطوف به نغماتی است که از قدمت و قوام لازم برخوردارند یا به نوعی تحت تأثیر موسیقی قومی قرار گرفته یا عیناً از این دسته موسیقی برداشت شده‌اند. بر همین اساس نمونه‌های واحد یا متنوعی از پیش‌خوانی‌ها (پیش‌آوازاها) مقام‌ها، ریز مقام‌ها، و هم‌چنین گوشه‌هایی از موسیقی سنتی در تعزیه که به نوعی از موسیقی به اصطلاح (مقامی)، نواحی و محلی ایران متأثرند، انتخاب شده‌اند. این نوشته‌ها، گردآوری‌ها و آثار تحقیقاتی و پژوهشی در زمینه‌ی انواع موسیقی ایران نه تنها به عنوان اسناد درجه یک از منابع فرهنگی تاریخی قابل ارزیابی هستند، بلکه می‌توانند الگوی بسیاری از بازسازی‌ها و تولیدات آثار و پدیده‌های صوتی جدید قرار گیرند که از این نظر مجموعه حاضر، قابل تأمل است. این مجموعه، اگر چه بیشتر با هدف ایجاد منبع صوتی از موسیقی مذهبی ایران به وجود آمده است ولی در عین حال حاکی از روند و چگونگی وام‌دهی و وام‌گیری و نیز آمیزش انواع موسیقی‌های موجود در ایران است. بر این مبنا بخش قابل ملاحظه‌ای از تصنیف‌ها و نیز گوشه‌های نسبتاً قدیمی خاص موسیقی مذهبی و غیرمذهبی مربوط به دوران مشروطه در این مجموعه قابل ردیابی است. علاوه بر این برخی الحان گردآوری شده در این مجموعه حاکی از تأثیر انواع موسیقی جدید در تعزیه نواحی است.

فرهنگ و هنر، عالم خطر کردن، اشاره و به صورت مفصل در باب ماهیت و ذات هنر و ادبیات انقلاب دفاع مقدس قلم‌فرسایی کرده است.

در پایان نویسنده به هویت هنری در کشاکش سنت و مدرنیسم پرداخته و به طور تخصصی به این بحث که سال‌ها میدان کشاکش اندیشمندان اسلامی است، روشنی انداخته تا راهی تازه در این افق تاریک باز کرده باشد. از متن کتاب در حوزه‌ی هنر شعر و ادبیات دینی می‌خوانیم: هنر به معنی کهن لفظ، چنان جامع است که هگل دین عصر میتولوژی را دین هنری می‌داند. در این جهان، بشر در ساحت خیال سکنی گزیده بود و به وصف عرشیان با زبان اشاره تعلق خاطر داشت. بنابراین هنر سنتی مشرق زمین، دیگر صرف محاکات زیبایی محسوسات نبود، بلکه ابداع معانی و گنج‌های عرشی و تقرب به مبدأ قدسی تلقی می‌شد در حقیقت با تعریف افلاطونی - ارسطویی هنر، ساحت ابداعی حیات آدمی از مقام شرعی خود تنزل، و به زمین تعلق پیدا می‌کند. هنر برای هنر و صرف بیان زیبایی این جهان بی‌آنکه به روح و باطن غیبی عالم محسوس انتقال یابد، غایت نظرگاه یونانی هنر است.

سینمای اشراقی

یادبود: محمد مددیپور

پژوهشگاه فرهنگ و هنر اسلامی

کتاب حاضر، بررسی اجمالی سینمای دینی و هنر اشراقی شهید آوینی است که با نظر به عکاسی اشراقی در یک مقدمه و پنج فصل توسط دکتر محمد مددیپور تهیه و نوشته شده است. فصل اول سیر و سلوک شهید آوینی، فصل دوم ماهیت سینمای اشراقی، فصل سوم واقعیت به مشابه آیین تجلیات الهی در مستند اشراقی شهید آوینی، فصل چهارم، وجه نظر شهید آوینی درباره‌ی مابعدالطبیعه، نقاشی معاصر غرب و فصل پنجم مابعدالطبیعه عکاسی اشراقی را شامل می‌شود. در مقدمه کتاب دکتر مددیپور درباره‌ی کتاب و ربط آن به شهید آوینی آورده است. سینمای اشراقی در بادی نظر

اصطلاحی عجیب به نظر می‌رسد و در فرهنگ و ادبیات کهن فلسفی و عرفانی ما از اشراق و حکمت اشراقی سخن به میان آمده است، که اساس آن بر تابش نور و فیوضات الهی بر عقول و قلوب آدمیان است. اما سینما را که بر مدار تکنیک و صنعت و هنر مدرن دایر است، چه نسبتی است با اشراق و حکمت اشراقی.

اصطلاح سینمای اشراقی نخستین بار از سوی شهید آوینی وضع شد. وی در حالی که با اصطلاح سینمای اسلامی موافق نبود، در گذر زمان به این نتیجه رسید که سینما به مثابه تجربه هنری با حقیقت نسبتی دارد. در اینجا هنرمند چنان نسبتی با هستی پیدا می‌کند که در سیر سلسله مراتب طولی، به وجودش نور اشراق می‌تابد و حقیقت در قاب تصویر دوربین او متجلی می‌گردد. مددیپور درباره‌ی عکاسی نیز چنین نظری دارد.

جلوه‌های دراماتیک قرآن کریم

سعید شاپوری

پژوهشگاه فرهنگ و هنر اسلامی

کتاب جلوه دراماتیک قرآن کریم با تکیه بر احسن القصص نوشته «سعید شاپوری» با همکاری واحد نمایش حوزه هنری، تدوین و تألیف شده است.

این کتاب در هفت بخش (که هر یک براساس مشی تألیفی کتاب حضور نامیده شده‌اند) به بررسی ویژگی‌های دراماتیک قرآن، اهمیت قصه در قرآن، شأن نزول سوره یوسف، جلوه‌ی داستانی سوره یوسف، شخصیت در قرآن کریم، احسن القصص قرآن کریم در تعزیه، تئاتر، سینما و... می‌پردازد.

این بخش (حضور) ها عبارت‌اند از: ۱. جلوه‌ی قصص قرآن کریم ۲. جلوه‌ی احسن قرآن کریم ۳. مقایسه‌ی قصه حضرت یوسف (ع) در قرآن و تورات ۴. جلوه‌ی احسن القصص قرآن کریم بر ادبیات داستان‌پرداز کلاسیک فارسی ۵. جلوه‌ی دراماتیک قرآن ۶. جلوه‌ی احسن القصص قرآن در آثار

احسن القصص قرآن کریم در «مثنوی معنوی»

حضور پنجم: جلوه دراماتیک قرآن کریم

ویژگی‌های قرآن کریم

«تجلی» در قصص قرآن کریم

«شخصیت»: در قصص قرآن کریم

«طرح یا کنش داستانی»: در قصص قرآن کریم

حضور ششم: جلوه احسن القصص قرآن کریم در آثار دراماتیک ایران

احسن القصص قرآن کریم در تعزیه

احسن القصص قرآن کریم در تئاتر

احسن القصص قرآن کریم در سینما

حضور هفتم: الگوی ساخت دراماتیک احسن القصص قرآن کریم

(الف) روش وحدت‌گرایانه

(ب) روش کثرت‌گرایانه

مردم‌شناسی دینی هنر و پرسش‌های هنرمندان

غلامرضا جلالی

پژوهشگاه فرهنگ و هنر اسلامی

کتاب پژوهشی تحقیقاتی در حوزه‌ی مردم‌شناسی هنر و پرسش‌های هنرمندان توصیفی است از ساختار مردم‌شناسی دینی هنر، به ویژه سینما، در جامعه کنونی ایران. به این معنا که چگونه هنرمندان کشور وقتی در بلندی‌های یادگیر فرهنگ جامعه و در برابر سموم فلسفه‌ها و فرهنگ‌های مهاجم قرار دارند از خود دفاع می‌کنند و اینکه هزاران پرسش در ذهنیت آنها به طور مستمر در حال شکل‌گیری است. در این میان پرسش‌های بنیادین کدامند و وظیفه‌ی آکادمیک حوزه‌های علمیه چیست؟ آنها چقدر به عینیت و راه‌حل‌ها توجه دارند؟ راه‌حل‌های پیشنهادی خود هنرمندان چیست و کدام‌اند. در این تحقیق تلاش شده است ضمن پاسخگویی به سؤالات هنرمندان، فیلسوفان و اندیشمندان هنری به رابطه‌ی دین و هنر پردازد و

دراماتیک ایران ۷. الگوی ساخت دراماتیک احسن القصص قرآن کریم.

در قسمتی از کتاب می‌خوانیم: «... از همان ابتدای نزول قرآن، قالب

هنری آن از محتوای دینی جدا نبوده، به جز دعوت و تذکر، نحوه ارائه‌ی آن

نیز در قرآن مد نظر بوده است. به گونه‌ای که می‌دانیم بسیاری از مخالفان

و دشمنان پیامبر اسلام با شنیدن فقط چند آیه از کلام الهی از کلمات آن

متحیر مانده، مسلمان می‌شدند.

اگر قرآن را یک پیام (الهی) قلمداد کنیم، و گوینده و شنونده (خواننده)

آن را نیز به عنوان فرستنده و گیرنده‌ی پیام محسوب داریم، یک ارتباط

کلامی خواهیم داشت...»

کتاب حاوی جداول و نمودارهایی برای تفهیم مطالب مورد نظر خود

است. در تألیف این کتاب از بیش از هشتاد منبع و مأخذ ایرانی و غیر، بهره

برده شده است.

فهرست کتاب

در آستانه

حضور اول: جلوه قصص قرآن کریم

نگاهی به قرآن کریم

اهمیت قصه در قرآن کریم

هدف از قصه‌گویی در قرآن کریم

چگونگی قصه‌گویی در قرآن کریم

حضور دوم: جلوه احسن القصص قرآن کریم

شان نزول سوره یوسف(ع)

ویژگی‌های سوره یوسف(ع)

جلوه‌ی داستانی سوره یوسف(ع)

حضور سوم: مقایسه‌ی قصه‌ی حضرت یوسف(ع) در قرآن و تورات

حضور چهارم: جلوه احسن القصص قرآن کریم بر ادبیات داستان‌پرداز

کلاسیک فارسی

احسن القصص قرآن کریم در «فی حقیقه العشق» یا «مونس العشاق»

به بنیادی‌ترین دغدغه و سؤالات آنها پاسخ گوید. نویسنده در این راستا در مقدمه‌ی کتاب می‌نویسد: چه باید کرد تا رابطه‌ی دین و هنر مثل دوره‌های درخشان تاریخ حفظ شود و جدایی میان هنر و شریعت به وجود نیاید. دین برای ابلاغ حقایق پنهان خود از قالب‌های هنری استفاده کند و به مجردترین و بیچیده‌ترین مسایل مذهبی و عرفان دست یابد. نویسنده در این تحقیق به الویت‌بندی مسایل و مشکلات در این مقوله پرداخته سپس به رابطه‌ی سینما و عرفان، حکمت، ارزش‌های اخلاقی، فقه، تاریخ، سیاست اشاره کرده و این موضوعات را در حوزه‌ی هنر و دین بررسی کرده است. در پایان نویسنده پیشنهادهایی را ارائه کرده است که می‌تواند در رابطه‌ی دین، هنر، موسیقی و هنرهای تجسمی سودمند باشد. کتاب با تحلیل جامعه آماری و نتیجه‌گیری پایان می‌یابد که جلالی در آن به رابطه‌ی نزدیک دین و هنر اشاره کرده و دین را متکامل هنر دانسته و هنرهای دینی را تجلی‌گاه عالم قدسی قلمداد کرده است. در این میان آنچه می‌تواند این رابطه را محکم نگه دارد، هنرمند است که انوار الهی را بر او تجلی یافته باشد. نویسنده نتیجه می‌گیرد که با تأسیس رشته‌ای به نام هنر و زیبایی‌شناسی اسلامی و فلسفه فقه می‌توان به تکوین تفقه مدد رساند و هم زمینه و شرایط لازم را برای پاسخگویی به بسیاری از پرسش‌ها و شبهات هنری فراهم کرد.

نظریه‌های معاصر درباره تفسیر فیلم دینی فرهاد ساسانی

پژوهشگاه فرهنگ و هنر اسلامی

کتاب نگاهی است به رویکردهای معاصر در مورد رابطه‌ی سینما و دین و نظریه‌های معاصر درباره‌ی تفسیر فیلم دینی، که آن را دکتر فرهاد ساسانی نوشته است. این بررسی به نظریه‌های تفسیر و رویکردهای کلی در مورد تشخیص فیلم دینی در مقابل عمل تفسیر یعنی تحلیل واقعی فیلم‌های خاص می‌پردازد. به تعبیری، نظریه فیلم به معنی رئوس معینی برای نقد علمی فیلم آورده شده است که گاهی به فیلم‌ها و کارگردانان خاصی اشاره دارد. واژه‌ی

تفسیر دینی فیلم که به منتقد یا بیننده‌ی فیلم بر می‌گردد، دقیقاً بر عمل تفسیر تأکید می‌ورزد. این جستار بررسی آثار است که اساساً به فیلم به مثابه متن می‌پردازد. این تفسیر هم شامل ارزیابی و هم تحلیل انتقادی فیلم می‌شود. از واژه‌ی دین در این تحقیق به عنوان اصطلاح عمومی استفاده شده که مبنای مشترک تمام ادیان بزرگ است. در بررسی فیلم به فیلم‌های بلند پرداخته شده است که طبق تعریف بین دو حد فیلمسازی مستند و فیلم‌های پیش‌رو (آوانگارد) یا تجربه قرار می‌گیرد. در این تحقیق نویسنده به پنج رویکرد نظری درباره‌ی تفسیر فیلم دینی بسنده کرده است. این پنج رویکرد نظری چنین است: ظهور، تبعیض دینی، پدیداری، گفت‌وگو، انسان‌مداری و زیبایی‌شناسی، که به ترتیب در کتاب آورده شده و مورد بررسی قرار گرفته‌اند که در این میان زیبایی‌شناسی دینی، چالش‌انگیزترین حوزه‌ی پژوهش این تحقیق است.

«تشخیص دینی» به زمینه‌ی تشخیص دینی، کتاب فیلم‌ها، اخلاقیات و هنر اشاره دارد که بحث اخلاق در آن در محور قرار دارد. پدیداری دینی به فیلم‌هایی اشاره دارد که عناصر دینی در آن بارز و آشکار است. گفت‌وگوی دینی به گفت‌وگوی علمای دینی یا دین و فیلم می‌پردازد. انسان‌مداری دینی به رماتیستی یا انسان‌محوری در فیلم اشاره دارد و زیبایی‌شناسی دینی به عناصر زیباشناختی دین در فیلم توجه ویژه دارد.

نویسنده در پایان در این باره می‌نویسد: سینما یک صورت هنری است و در آن اخلاق به زیبایی‌ها پیوند خورده است. حامیان زیبایی‌شناسی دینی نیز ضرورتاً ریشه‌ی بحث خود را مورد برداشت دینی از فیلم در عناصر صوری خود سینما می‌بینند.

هنر دینی یک سؤال و دغدغه‌های ناپیدا

مرتضی گودرزی (دیباج)

پژوهشگاه فرهنگ و هنر اسلامی

کتاب پژوهشی است درباره‌ی هنر دینی یک سؤال و دغدغه‌های ناپیدا که آن را دکتر مرتضی گودرزی (دیباج) نوشته است. نگارنده

پژوهشی پیرامون تصویرگری معصومین در سینما که آن را رحمت‌الله امیدوار در ۱۸۰ صفحه به صورت سکانسی تحلیلی نوشته است. محتوای آن در این باره است که آیا تصویرگری معصومین (ع) در سینما لازم و ضروری است؟ آیا تصویرگری معصومین (ع) امری مجاز و مشروع است. برای پاسخگویی به این دو پرسش مهم و بزرگ، این نوشتار در پنج سکانس تحریر و تنظیم شده است.

سکانس اول: افتتاحیه: مقدمات؛ پاسخگویی به پرسش نخست.

سکانس دوم: گره‌افکنی: مشکلات و موانع جواز تصویرگری معصومین (ع)

سکانس سوم: نقطه اوج: نبرد با موانع و مشکلات و ارائه راه‌حل‌ها

سکانس چهارم: گره‌گشایی، اثبات جواز تصویرگری معصومین (ع)

سکانس پنجم: اختتامیه: طرح مسائل حاشیه‌ای پیرامون این موضوع.

تلاقی فرهنگ و معارف دینی با عرصه هنری و سینمایی، تقاطعی حساس و پرتردیدی می‌تواند ایجاد کند که اگر همفکری و همدلی مناسبی میان اهالی این دو حوزه پیدا نشود، ممکن است سوءتفاهم‌ها و کج‌فهمی‌های پیچیده و گاه خطرناکی را به وجود آورد. شناخت حساسیت و ظرافت این همفکری و تقاطع می‌تواند در رفع و دفع این سوء تفاهم‌ها تأثیر به‌سزایی داشته باشد. به ویژه اگر این تلاقی به نقطه حساس چون تصویرگری معصومین (ع) در سینما باشد و اینکه آیا تصویرگری موانع شرعی و فقهی دارند یا جامعه‌شناختی، روانشناختی، آیا این موانع قابل رفع و حل هستند. که باید با خوش‌فکری و با احتیاط به آن نزدیک شد. پاسخ به این پرسش‌ها و دغدغه‌ها، کتاب حاضر را شکل داده است که در حد و وسع خویش به تکاپوی پاسخ‌های مناسب برای آنها برآمده است. این تکاپو و کاوش فقط فتح بابی است، جهت بیشتر فهمیدن، گفت‌وگو و تحقیق جدی‌تر و ژرف‌تر با به همفکری کامل رسید.

در این کتاب بر آن است که با طرح دغدغه‌های ناپیدای هنر دینی و سؤال‌های مطرح در این مباحث، رویکرد جدیدی در پرسش چستی هنر دینی ارائه دهد و به بن‌بست‌های مربوط به این مقوله بپردازد؛ با اینکه برای درک و دریافت مسایل مربوط به هنر دینی به چه واژه، حقیقت هنر، وجه آثار هنری، باید توجه کرد. دیباج می‌خواهد با طرح این مسئله بگوید که دغدغه‌ی هنر دینی و پاسخ به چستی آن و چگونگی و تجلی آن به جامعه هنری بازمی‌گردد. اما مسئله مهمی که تقریباً در همه‌ی مباحث از آن غفلت شده، ذهن سیاست‌گزاران و گردانندگان جریان هنر کشور و حتی خود هنرمندان از این مقوله است. نویسنده در ادامه به جست و جوی ریشه‌های هنر دینی در اسلام می‌پردازد و نظریه‌های اندیشمندان دینی را در این مقوله بررسی می‌کند؛ پس از آن به واقعیت و دغدغه‌های هنر دینی اشاره می‌کند و می‌نویسد در دوره‌ی جدید به معرفت هنر دینی محتاجیم. معرفت، غیر شناخت علمی محض و آگاهی علمی است. گودرزی در ادامه به یک سؤال بسنده می‌کند و در آن به چستی هنر دینی می‌پردازد که هنوز بازشکافته نشده است. وی هنر دینی را هنری می‌داند که با روح دین‌سازگاری داشته باشد. بخشی از این سازگاری ممکن است در صورت باشد و بخشی در تأثیر. این تأثیر را برخی به معنا می‌خوانند و برخی نیز به زمینه‌های ذهنی مخاطب و بستر مواجهه‌ی مخاطب ربط می‌دهند. هنر دینی از نظر نویسنده تجلی هنر قدسی است که بر توانایی هنرمند به ساختار هنری متجلی می‌شود. در حقیقت هنر دینی مرتبه‌ی معنوی هنرمند است که تجلی‌گاه انوار الهی است.

خورشید در قاب

رحمت‌الله امیدوار

انتشارات سوره مهر

کتاب مجموعه‌ی سکانس‌های سینمای مطالعاتی است در حوزه‌ی

سینمای دینی پس از پیروزی انقلاب اسلامی علی اصغر کشانی مرکز اسناد انقلاب اسلامی

سینما به عنوان هنر هفتم از جمله راه‌آورد‌های تجدد برای انسان غربی بود که به سرعت راه خویش را در آفاق فرهنگی بشریت یافت و آن چنان به شهرت و عمومیت رسید که در آستانه‌ی صد سالگی خود به فراگیرترین هنر در طول تاریخ بشری تبدیل شد. انقلاب اسلامی ایران تلاش کرده است تا ضمن ایجاد تحول در سینمای مقلد و عاری از هنر به جا مانده از عصر طاغوت، تا حد امکان از این رسانه برای توسعه‌ی تفکر دینی و احیای ارزش‌های اسلامی و انقلابی بهره گیرد و در پی چنین اراده‌ای است که مقوله‌ی سینمای دینی پس از انقلاب شکل گرفته و رشد یافته است. پدیده‌ی سینمای دینی در جهان امروز بی‌سابقه نیست اما ویژگی‌های خاص مکتب اسلام و به خصوص دیدگاه شیعه باعث شده تا سینمای دینی پرورش یافته در دامان انقلاب اسلامی به گونه‌ای متفاوت با سینمای دینی رایج در دنیا پا گرفته و توانایی حرکت با پیشرفت پیدا کند و از این روست که لزوم ترسیم چارچوب‌هایی نظری باری تحدید حدود آن و کاستن ابهام‌های موضوعی درباره‌ی آن خودنمایی می‌کند. در پاسخ به چنین نیازی، تحقیق حاضر می‌کوشد تا ضمن ارائه‌ی قالبی نظری برای مقوله‌ی سینمای دینی، به بررسی نمونه‌ی آثار سینمای دینی پس از انقلاب اسلامی نیز بپردازد.

سینما، دین، ایران به کوشش پژوهشگاه فرهنگ و هنر اسلامی

این کتاب مشتمل بر ۲۰ مصاحبه و گفت‌وگو درباره‌ی سینما و دین و ارتباط آنها با جامعه و این فن است. فهرست مصاحبه‌ها عبارت است از: «تشنگی برای برخورد بی‌واسطه با حقیقت» از محمد حسن احمدی، «سینمای دینی فاقد دو گروه است: معتقدان متخصص و متخصصان معتقد»/ داریوش ارجمند، «بازخوانی یک تجربه»/ عبدالله اسفندیاری،

«نگاه آیینی گسترش کلیشه‌ها»/ محمدرضا اصلانی، «سینمای ملی: تعطیل مطلق!»/ بهروز افخمی، «سینمای دینی، گونه مضمون گریز»/ جهانگیر الماسی، «حاصل مطلوب کجاست؟»/ نوشابه امیری، «بازشناسی سینمای دینی»/ مسعود اوحدی، «نسبت معانی دینی با سینما»/ اسماعیل بنی اردلان، «موسیقی انسان و دنیای خاکی»/ مهران پورمند، «سینما مرز بین تعقل و تخیل»/ محمدرضا ریخته‌گران، «سینمای دینی سینمای عمیقی که نیاز به تأویل دارد»/ شهاب الدین عادل، «سه گونه سینمایی: دینی، غیر دینی و ضد دینی»/ مهرداد فرید، «سینمای دینی ژانریز نیست»/ منوچهر محمدی، «سینمای دینی سینمای انسانیت»/ از مجید مدرس، «سینمای دینی بازگشت به انسان فطری»/ علی معلم، «سینمای دینی حاصل روح و اندیشه هنرمندی با دغدغه‌های دینی»/ داود میرباقری، «سینمای دینی به اعتبار نگاه مخاطب»/ سید علی میرفتاح، «سینمای دینی سینمای صداقت است»/ رضا میر کریمی، «سینمای دینی و ساخت انسان امروز»/ محمدعلی نجفی.

این کتاب توسط پژوهشگاه فرهنگ و هنر اسلامی تدوین و با جلد شمیم منتشر شده است.

تپش سبز قربان خلیلی انتشارات سوره مهر

کتاب مجموعه‌ای از عکس‌های قربان خلیلی است که با عکس‌های سیاه و سفید به چاپ رسیده است. عکس‌های این مجموعه از قربان خلیلی است که اسناد تاریخی با ارزشی از زمان خودش را به یادگار گذاشت. قربان خلیلی با عکس‌هایی که از حوادث انقلاب گرفت خود گزارشی شد برای تاریخ. همان طور که اگر سه عکس از حوادث انقلاب در تاریخ معاصر ما مانده است غیر از عکس ملاقات همافرها با امام، عکس نزن سرباز، و سخنرانی امام در روز ورود به بهشت‌زهرها متعلق به اوست که در این

کشیده است. آرامش در زندگی کوچ‌نشینان معنی ندارد آنها کوچ می‌کنند تا زندگی کنند و دمساز باشند با طبیعت مادر، حرکت اساس زندگی آنهاست. می‌روند و می‌روند تا با خالق زیبایی‌ها مأنوس باشند. آرام نمی‌گیرند تا محتاج نباشند. کوشش دارند تا دیگران از دست آورد آنان بی‌بهره نباشند. در این دنیای پر رنگ و ریا، یکرنگ و صادق بزیند. آنان میراث داران نیاکانشان را که نیاکان تمام ایرانیان است، با خود می‌برند تا دست یغماگران به میراث جاودانی و کهن نرسند. مظاهر زندگی آنان هنر است و هنرشان نابی ناب، از این جاست که بهار ناز شب و روز با آنها راه پیموده است تا این زیبایی را ثبت کند و مانا سازد. حاصل این کوچ و زندگی در حرکت مجموعه حاضر است که دریچه دوربین ایشان بارها باز و بسته نشده است تا زندگی و حرکت را ثبت کند. جلوه‌هایی از طبیعت و صاحبان اهل طبیعت را ماندگار سازد. تلاش کند که هنرمندی دختران جوان و پیرزنان زحمت‌کش ایل و عشایر کوچ‌نشین صدایی یابد و این صداها باعث شود که فراموشی‌ها، هجران‌ها، شکوه‌ها و تحقیرها و نابرابری‌ها پایان یابد. چشمان نافذ و گله‌مند کوچ‌نشینان، طراوات دیگری - و رنگ و صورت دیگر یابد. میراث‌داران کهن این مرز و بوم یعنی کوچ‌نشینان رشته‌ی استمرار فرهنگ و حیات ملت ایران‌اند که دور از غوغای شهر و ماشین تلاش دارند این میراث را حفظ کنند. سرفراز باشند و سربار به حساب نیایند. در عکس‌های بهار ناز می‌توان عشق، امید، عاطفه، وفاداری و از خود گذشتگی را لمس و احساس کرد، تا شهرنشینان امکان مشاهده‌ی این زیبایی را داشته باشند. در عکس‌ها می‌توان مهمان‌نوازی، مشارکت و همیاری پاک و بی‌ریایی را به زیبایی یافت که عین زندگی کوچ‌نشینان است و زندگی فراموش شده‌ی ایرانیان شهرنشین. مجموعه حاضر ایران بزرگ است با همان شکوه و سرفرازی و مردان دلیر و مرزداران گمنامش که گویا پدران و نیاکان این مرز و بوم در تصویرها حیات دوباره یافته‌اند و رستم سوار بر رخس به هیرمند زده است تا ایران را دریابد.

مجموعه آورده شده است. عکس اول که در اوج حوادث انقلاب در روزنامه اطلاعات به چاپ رسید و لحظه شلیک گلوله توسط یک نظامی به سوی شخصی در کنار دیوار را نشان می‌داد. تأثیر فراوانی بر تفکر اجتماعی مردم مبنی بر اینکه ارتش رژیم چگونه با مردم بی‌سلاح روبه‌رو می‌شود، داشت. عکس‌های مرحوم قربان خلیلی پیام روشنفکرانه‌ای برای مخاطب نداشت. خلیلی فرزند خلف عکاسی ایران بود که ناگهان در عرصه اجتماعی ما در متن حوادث انقلاب متولد و سپس به سرعت محو شد. مهم نیست که پس از انقلاب چند سال به طور فیزیکی زیست. از کارشناسان عکس‌های دوره‌ی انقلاب او کافی است که بگوییم او گزارش زمان خود را به تاریخ داد. کافی است بی‌حب و بغض عکس‌های او را مرور کنیم. کمتر عکاسی را می‌شود سراغ گرفت که در عمر عکاسی خود توانسته باشد دو عکس تاریخی و ماندگار بگیرد، قربان خلیلی این کار را کرده است. عکس‌های او اسنادی غیرقابل انکار از بخشی از مهم‌ترین دوره‌ی تاریخی کشور ایران است. خلیلی عکس‌های زیادی در زمینه‌های ورزشی، اجتماعی، اماکن تاریخی و خبری از خود بر جای گذارده است. در این زمینه وی با روزنامه‌ها و مجلات متعددی همکاری داشته است. اما عکس‌های مربوط به انقلاب که اغلب در این مجموعه گرد آمده است از مهم‌ترین آثار وی به شمار می‌آید که در آن زمان در بیشتر روزنامه‌های معتبر کشور به چاپ رسیده است.

کوچ
محمد رضا بهار ناز
خانه عکاسان، انتشارات سوره مهر

مجموعه حاضر (کوچ) نیم‌نگاهی است به حیات و زیبایی‌های زندگی ایلی. محمد رضا بهار ناز با قبول رنج سفر و زحمات فراوان در دل زندگی زیبا و بکر ایران بزرگ از ایل‌ها و قبایل که روزگاری بیشترین جمعیت ایران را تشکیل می‌داد، عکس گرفته و آرامش و سکون را در عکاسی باز یافته و حرکت برای همیشه را که جزئی از زندگی کوچ‌نشینان است به تصویر

این اثر دربردارنده‌ی اطلاعات نشرشناختی مقالات، نقدها و گفت‌وگوهایی فارسی تئاتر جنگ تحمیلی عراق علیه ایران (تئاتر دفاع مقدس) در نشریات جشنواره تئاتر دفاع مقدس از اردیبهشت ۱۳۷۳ (اولین دوره) تا مهر ۱۳۸۳ (یازدهمین دوره) است.

مجموعه «منابع تئاتر مقاومت» با هدف معرفی ابزار بررسی و پژوهشی در تئاتر مقاومت طراحی شده است. در این مجموعه، مشخصات منابع فارسی و سایر زبان‌ها به تفکیک گونه‌های تئاتر مقاومت معرفی می‌شود. در این کتاب ۲۹ عنوان مقاله، ۷۹ عنوان نقد و ۱۵۷ عنوان گفت‌وگو معرفی شده‌اند. این تحقیق در محدوده‌ی زمانی اردیبهشت ۱۳۷۳ تا پایان مهرماه ۱۳۸۳ انجام شده است. گستره جست‌وجو کتاب شامل تمام نشریات یازده دوره جشنواره تئاتر دفاع مقدس (۴۹ عنوان نشریه) بوده است.

تقی‌زاده در پیش‌گفتار کتاب گفته است: «با پیشنهاد مجموعه «منابع تئاتر مقاومت» به انجمن تئاتر انقلاب و دفاع مقدس در سال ۱۳۷۹ و استقبال از طرح عرضه شده، بخش تئاتر مقاومت مجموعه مذکور با حمایت انجمن تئاتر امکان عرضه یافته است. در مجموعه منابع تئاتر مقاومت براساس اولویت‌های کاری انجمن تئاتر، منابع مستند آموزشی / پژوهشی و منابع اخلاق / آفرینشی در موضوع تئاتر جنگ (در دو جغرافیای ایران و جهان) منتشر می‌شود.

هنر اسلامی

عفیف البهنسی

ترجمه‌ی محمود پور آغاسی

پژوهشگاه فرهنگ و هنر اسلامی

کتاب پژوهشی است تخصصی در حوزه هنرهای اسلامی که آن را دکتر عفیف البهنسی در ۳۳۹ صفحه و ده فصل نوشته و محمود آقاسی به زبان زیبا و روان ترجمه کرده است. در این کتاب نویسنده نخست به تأسیس هنر اسلامی اشاره کرده و جایگاه اولیه‌ی آن را در میان سایر هنرها،

شکوفه‌های شکسته

عکاسی: سعید صادقی

انتشارات سوره مهر

این مجموعه شامل ۵۶ قطعه عکس از سعید صادقی است که در سال‌های جنگ و دوران هشت سال دفاع مقدس از وقایع مختلف جنگ و لحظه‌های پنهان و آشکار آن برداشته شده است.

روزهای آغاز جنگ در خرمشهر، محاصره برای آزادسازی خرمشهر، مسجد جامع خرمشهر و پس از آزادی آن، وصیت‌نامه نوشتن رزمندگان قبل از شروع عملیات، پایگاه رزمندگان در میان نزارها در جزیره مجنون، وداع همزمان با یکدیگر قبل از عملیات‌ها، خانواده‌های عزیز از دست داده بر اثر بمباران هوایی، اعزام مجروحین و شهدای عملیات خیبر در منطقه جعفر، اعزام نیرو به منطقه مجنون، مراسم تشییع شهیدان در مسجد امام خمینی شهر تهران، مادرانی که پس از جنگ در جست‌وجوی فرزندان مفقودشان در تهران هستند و... موضوعات تعدادی از این عکس‌ها را دربر می‌گیرد. این عکس‌ها طی عملیات‌های بیت‌المقدس، طریق‌القدس، فتح‌المبین، پدر، کربلای ۵، والفجر مقدماتی، والفجر ۱ و ۴، رمضان، خیبر و در مناطق مختلف جنگی مجنون، بازی دراز، ماووت، خرمشهر، پل سابل، منطقه مریوان، فکه، سرپل ذهاب و... گلزار شهدا در آبادان و شهر تهران گرفته است.

این کتاب توسط خانه عکاسان ایران تدوین و با جلد شمیم منتشر شده است.

کتاب شناخت تئاتر مقاومت

تقی اکبرزاده

انجمن تئاتر انقلاب و دفاع مقدس

«کتاب شناخت تئاتر مقاومت» از مجموعه «منابع تئاتر مقاومت» زیر نظر تقی اکبرزاده و توسط انجمن تئاتر انقلاب و دفاع مقدس به چاپ رسیده است.

پارادایم‌های زیبایی‌شناسی هنرهای معاصر یادبود: محمد مددیپور انتشارات سوره مهر

کتاب پژوهشی است محققانه در رابطه با پارادایم‌های زیباشناسی هنر معاصر که آن را دکتر محمد مددیپور گرد آورده است. مددیپور کتاب را با این پرسش آغاز کرده که آیا در باب هنر مدرن این امکان وجود دارد که در بادی امر آن را که در دنیایی متفاوت از دنیای شرق و با ارزش‌های متفاوت از عالم شرقی تکوین یافته است، نفی کرد یا باید به دیدگاه اشراقی و عرفانی پنهان در ذات هنر مدرن با دید شیخ محمود شبستری نگریست که گفته است: «درون هر بتی جانی است پنهان/ به زیر کفر ایمانی است پنهان/ همیشه کفر در تسبیح حق است/ «وان من شیء» گفت اینجا چه دق است» نویسنده برای شناخت بهتر هنرمندان راه‌های شناخت هنر غربی را پیشنهاد می‌کند و می‌نویسد: «شناخت هنر مدرن از دو طریق ممکن است: نخست از راه شهود و درک ذوقی، فارغ از هرگونه استدلال محض و عقلانی صرف، دیگر از راه تأمل نظری و فلسفی در میان اندیشه مؤسسان تئوری هنری. مددیپور راه بهتری را معرفی می‌کند و آن راه نقد هنری روش زیبایی‌شناسی نظری است. نویسنده در ادامه به مراتب هنر غربی، مبانی اندیشه نظری و فلسفی هنر جدید اشاره می‌کند و این مقوله‌ها را در شناخت هنر مدرن غربی سودمند می‌داند. در ادامه به مبانی اندیشه نظری و فلسفی هنر جدید اشاره می‌کند و این مقوله‌ها را در شناخت هنر مدرن غربی سودمند می‌داند. در ادامه مبانی سوپروکتیو دکارتی هنر مدرن مانند خلاقیت ذهنی در برابر الهام نبوغ نفسانی در برابر منشائیت متعالی، سنت‌شکنی، بدعت و نوآوری، ابهام و زیبایی زشتی معیار شناخت حسی فردی به بررسی گرفته می‌شود. با این ابزار زیباشناختی هنر مدرن نویسنده می‌خواهد روش شناخت هنر مدرن را معرفی کند و چشم‌انداز جدیدی در شناخت هنر مدرن بگشاید. مددیپور در پایان برای شناخت بهتر هنر مدرن می‌نویسد: اصولاً تفکر مدرن

هنر عربی قبل از اسلام در یمن و جزیره العرب، بررسی کرده است. ظهور هنر اسلامی، تحولات سیاسی و تکامل هنر اسلامی، انتقال هنر اسلامی بخشی است که نویسنده خواسته با آن تحولات، جایگاه و بستر تاریخی هنر اسلامی را مورد بررسی قرار دهد.

سپس نویسنده ماهیت هنر اسلامی و زیبایی آن را مورد توجه قرار داده و به فلسفه هنر اسلامی و تجریدی بودن آن اشاره کرده است. آبادانی بخشی است که نویسنده در آن به عوامل ایجاد شهر عربی و اسلامی و مشهورترین شهرهای اسلامی پرداخته و به بنیاد اولین مساجد اسلامی اشاره کرده است. ساختمان مساجد در سرزمین‌های عربی، مساجد ایرانی و ترکی، معماری شهری و نظامی شامل کاخ‌ها، اماکن اموی و عباسی، فاطمی، مغولی و... پایان‌بخش مباحث آبادانی در سرزمین اسلامی به عنوان هنر اسلامی است. نویسنده در چند فصل آخر به هنرهای تصویری اسلامی، نقش عربی و هنرهای تطبیقی پرداخته و در آن به مباحثی مانند کاشی‌کاری، نقاشی‌های دیواری، هنر مینیاتور، نقش عربی، نقش هندسی، نقش با تصاویر تشبیهی رمزی، سفالگری، نساجی و فرش‌بافی، صنایع چوبی و... اشاره کرده است تا خوانندگان و علاقمندان بتوانند به انواع هنرهای اسلامی دست یافته و سیر تاریخی آن را بدانند. نویسنده در مقدمه کتاب درباره هنرهای اسلامی چنین می‌نویسد: هنر اسلامی به جهت وحدت و یگانگی خود از دیگر هنرها متمایز می‌گردد و هم‌چنین این هنر به جهت تنوعش از دیگر هنرها جدا می‌شود. در بحث هنر ما به این عقیده نیستیم که یک هنر، مانند هنر اسلامی در عالم به تنهایی حافظ هویت خود باشد. علی‌رغم تنوع و باروری آن، نمونه‌های بارز این تنوع می‌تواند همانند ساختمانی باشد دارای جهات مختلف که اساس و نحوه‌ی معماری آن باید به نحو مستقل مورد بحث قرار گیرد. این نمونه را به عنوان مثال در مسجد اصفهان و دیگری در استانبول و سومی را در قبروان «تونس» می‌توانیم ببینیم. اما به خودمان اجازه نمی‌دهیم که درخصوص مشخصات هنری آن صحبت کنیم، برای این که ساختارهای زیبای آن چیز واحدی است، گرچه چگونگی معماری و هنری آن متنوع و گوناگون است.

مانند تفکر دیگری اقتضاء می‌کند نحوه‌ی انکشاف و تجلی حقیقت در آن باشد؛ اما این انکشاف در نگاه مدرن هنری با استتار حقیقت شرقی همراه بوده و سخن هگل معطوف به این نکته است که هنر بزرگ به پایان رسیده است، ولی این که آیا هنر مدرن مرده است، خود نکته دیگر است که نیاز به تأمل دارد...

نظریه اخلاقی سینما

غلامرضا جلالی

پژوهشگاه فرهنگ و هنر اسلامی

کتاب پژوهشی است در حوزه‌ی نظریه اخلاقی سینما که آن را غلامرضا جلالی نوشته است. نظریه اخلاقی سینما را می‌توان روشی دانست که براساس آن می‌توان مشخص کرد که سینما به تمامی از چه ارزشی در زندگی ما برخوردار است و به کدام مسایل ارزشی بیشتر توجه دارد؛ در این صورت چگونه می‌توان به لحاظ اخلاقی ارزیابانه با آن برخورد کرد. بنابراین می‌توان گفت که سینما چه بازتاب‌های اخلاقی را اعم از احساس ترس و اغراق، کینه و شجاعت بر روی مخاطب می‌گذارد. این نظریه بیانگر این نکته است که سینما نقش بالقوه خطیری را در حل مشکلات اخلاقی ما به دوش می‌کشد و می‌تواند در حل مسایل ارزشی از جمله برتری اخلاقیات جمعی بر فردی یا برعکس و الگوسازی و ترسیم زشتی‌ها و زیبایی‌های اخلاقی شخصیت‌ها نقش مؤثری بر عهده گیرد و با برخوردارگی از فلسفه اخلاق، به تعیین موضع مبادرت ورزد و تلقی خاصی از نسبی با مطلق بودن و نیز اعتباری با حقیقی بودن اخلاقیات داشته باشد. به هر تقدیر سینما از اخلاق جدایی‌ناپذیر است و می‌توان (نظریه اخلاقی) سینما را به دلیل جامعیت و حوزه‌ی فراگیری و ضرورت‌های مطالعاتی، جدی گرفت. بنابراین بدون یک نظریه اخلاقی منسجم نمی‌توانیم چگونگی تأثیر اخلاقیات سینما را در ذهن مخاطب دریابیم و برای طرح یک

رویکرد درست اخلاقی به سینما راه‌حلی ارائه دهیم. این نوشتار ارزیابی بخشی از مسایل و مباحث نظریه اخلاقی در سینمای غرب را با مطالعه دو جریان سنتی و نوگرا به عهده دارد. فیلم‌های مورد گفت و گو در طول مقاله اتفاقی است و برای ارائه نمونه مورد بررسی قرار گرفته‌اند. نویسنده در این کتاب دنبال این است که سینما در زندگی ما از چه ارزشی برخوردار است و کدام خلاء فرهنگی را می‌توان پر کرد یا چه پیامی را می‌تواند به نسل ما انتقال دهد و چگونه می‌تواند با الگوسازی خود در حیات ارزشی جامعه نقش‌آفرینی کرد. نظریه اخلاقی در این کتاب اثبات می‌کند که مفاهیم اخلاقی و مسایل ارزشی در همه ژانرها حضور دارد و این امر از فراگیری و دامنه این نظریه حکایت دارد. جلالی در این کتاب در پی چنین نتیجه‌گیری است و نظریه اخلاقی سینما را برای نقد و بررسی سینما ضروری می‌داند و آن را در این کتاب به خوبی بررسی کرده است.

سینما در آینه فقه

محمد رضا جباران

انتشارات سوره مهر

کتاب حاضر که حاصل دروس خارج فقه آیت‌الله مروجی است، درباره نقد و بررسی سینما از منظر فقه می‌باشد. در این کتاب با استناد به روایات، ادله و آیات قرآن تمام مواردی که به نحوی با یکی از عناصر تشکیل دهنده فیلم و نمایش ارتباط دارد مورد بررسی شده است.

اختلاط زنان و مردان و زوجیت فرضی، حکم وصل کردن مو به مو ی زن، میزان وجوب پوشش بر زنان، شنیدن صدای نامحرم و نگاه به نامحرم، فیلم و نمایش کمدمی و... از جمله مواردی است که محتوای این کتاب را دربر می‌گیرد.

این کتاب توسط پژوهشگاه فرهنگ و هنر اسلامی تدوین و با جلد شمیم منتشر شده است.

**پوسترهای مقاومت
 به کوشش: مرکز هنرهای تجسمی
 سوره مهر**

پوسترهای مقاومت، مجموعه آثار گرافیک متعهد، هم کنشی هنرمندان در نشان دادن زخم‌های سرزمین تنها مانده‌ی فلسطین است. این آثار سنگ‌هایی است که بر اساس «مارمیت اذرمیت» شیطان را آماج خود قرار خواهد داد که آن را مرکز هنرهای تجسمی حوزه‌ی هنری در ۶۴ صفحه تمام رنگی به چاپ سپرده است. ادبیات گرافیکی آثار «پوسترهای مقاومت» ویژگی‌های هنرمندانه‌ی خاص خود را دارد مسیری را ترسیم می‌کند که در آن چشم درونی مخاطبان با رنگ‌ها و طرح‌هایی ساده گشوده می‌شود و این نیست مگر به واسطه‌ی حقیقتی که در هر یک از آثار نهفته است و در ذهن هنرمند به یاری همان حقیقت به روشنایی رسیده است. در این آثار، نمادهای ملموس از باورهای عمیق و اصیل دینی، برای نشان دادن وقایع جهان، با زبان بصری روشن و صریح معاصر، به کار گرفته شده است.

گرد آمدن این آثار جوششی درونی است برای مرهم نهادن بر زخم مشترک، همراهان این کاروان، هنر خویش را بر دست گرفته‌اند تا روزهایی از نور بر جراحات‌های فلسطین بگشایند و چراغ بیداری را برای وجدان خفته جهان بیفزوند.

این آثار رابطه‌ی تاریخی حقیقت و آزادگی مظلومان تاریخ را از یک سو و پلیدی نیرنگ بازان دغل کار را از سوی دیگر حکایت می‌کنند. صدای یاری خواستن فلسطین نیز امروز با همان طنین چهارده قرن پیش به گوش می‌رسد. اثر قبه‌الصخره نماد مقدس فلسطین در میان حلقه‌ای از فرشتگان یادآور سفر روحانی رسول اکرم به معراج و خاطره‌ی تلخ دشمنی یهودیان با آن حضرت و پیروانش به ویژه فلسطین را نشان می‌دهد. پروانه‌های گرفتار مانده در ستاره‌ی یهود، یاد کودکان شهید و در اسارت فلسطینیان را در مخاطب زنده می‌کند. تصویر حضرت موسی(ع) با عصا و آغوش

گشوده، سوءاستفاده یهودیان از آن حضرت و نجات فلسطینیان را گوشزد می‌کند. کودکانی که قبل از اینکه مشق‌هایشان را بنویسند، شهید می‌شوند و مادرانی که سوگوار نشسته‌اند. مردان و زنان شجاع و کودکانی که تانک دشمن را در نقاشی‌هایشان در محاصره سنگ‌ها درآورده‌اند گوشه‌ای از محتوای پوسترهای مقاومت است.

**ترانه‌های مقاومت
 جابر عناصری
 سوره مهر**

ترانه‌های مقاومت، گلوآه ادبیات مردمی و سرآغاز روایت حدیث خفته در چشمان رنج‌دیدگان سینه چاک دیارهای دور دست است. این هفت ترانه و ترانه‌های دیگر از کشورهای متفاوت و قاره‌های مختلف است که در یک چیز با هم مشترکند و آن درد مشترک آنان است.

هفت ترانه اول، ترانه‌های مشرقی‌اند که غم غربت بزرگی از گهواره‌ی تمدن را بر آدم‌های متمدن امروز بازگو می‌کند که در کنار آنان چه حرمان‌هایی که خاک می‌شوند و دودی از آن بر نمی‌خیزند.

هفت ترانه دوم، ترانه‌های سرزمین سیاهان آفریقا و جهان سیاهان که بر محرومیت‌شان صحنه گذاشته و خواب را بر سپید جامگان آشفته کرده‌اند.

هفت ترانه سوم، ترانه‌های سرخ پوستان جهانند که هنوز پرده می‌شوند و سرزمین‌های آبی‌شان به جرم سرخ‌پوست بودن اشغال، تا جهان بدون سرخ، سپید بیاید که چه زیبا رنگی است.

هفت ترانه چهارم، ترانه‌های چرکین جامگان یا کارگران معدن در سراسر جهان است که هنوز له می‌شوند و چرخ‌های اقتصادی و صنعتی جهان بر آنان می‌گذرند. هفت ترانه پنجم، ترانه‌های کابوها و گاوچرایانی است که در نبود آن، جهان لباس خشونت می‌پوشد و انسان پوکیده می‌شود. چون ترانه‌هایی که بر پوکیدگی و بی‌هویتی انسان معاصر توسط آنان به سرایش درآمده‌اند.

تصویر پایداری جانبازان

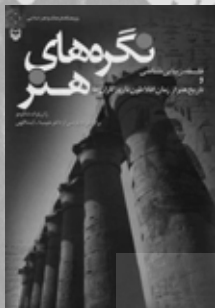
هفت ترانه ششم، هفت ترانه‌ای است از لولیان عشایر و کوچی‌های دشت و بیابان که حافظان و نگهدارنده‌ی نیکوی فرهنگ بومی و اصالت زندگی‌اند. اشک حسرت بر گور خاطرات، خاطره‌های حسرت‌گونه‌ای است بزرگ که در شرایط غربت، دچار خفت و خواری و اسارت و بردگی شده‌اند. سرآغاز این ترانه‌ها، مرثیه‌ای بر زندگی تباه شده و روزگار به هدر رفته و آخرین کلام این ترانه‌ها رثایی است در سوگ انسان‌های زنده که به مرگ تدریجی دل سپرده‌اند.

تصویر پایداری جانبازان کار گروهی سوره مهر

کتاب حاضر دربردارنده‌ی ۵۳ قطعه عکس سپاه و سفید و ۱۲ قطعه عکس رنگی است. موضوع این عکس‌ها حضور جانبازان در صحنه‌های مختلف زندگی و اجتماع، و هم‌چنین موضوعات دیگری است که عکاس آنها جانبازان و همسران و فرزندان آنان است. این مجموعه قبلاً در جشنواره عکس تصویر پایداری در سال (۱۳۸۱ و هفته جانباز) ارائه شده و مضامین اجتماعی، مذهبی، عرفانی، ورزشی، آداب و رسوم و سنت‌ها و طبیعت را دربر می‌گیرد.

کوهپیمایی جانبازان / نماز و عبادت / تشییع جنازه شهدا / استقبال از آزادگان / فرزند جانباز / غار حرا / کعبه / بسیج و کودکان / صعود جانبازان به قله سیلان / سفره افطاری در مسجد نبوی(ص) / دریای شمال / فقر / قبرستان بقیع / ورزش و جانباز / طبیعت / عزاداران حسین / حرم امام رضا(ع) / و... از جمله مواردی است که محتوای عکس‌ها را دربر می‌گیرد.

کتاب به سفارش سازمان امور جانبازان، معاونت فرهنگی و ورزشی، مرکز توسعه فرهنگ جانبازی منتشر شده است. این کتاب توسط سوره مهر (به سفارش سازمان امور جانبازان) تدوین و با جلد شمیم منتشر شده است.

نگرهای هنر ژان لوک شالومو ترجمه‌ی: حبیب‌الله آیت‌اللهی

کتاب حاضر، بررسی نگره‌های هنر، فلسفه هنری، زیباشناختی هنر و تاریخ هنر از افلاطون تا روزگار ماست که آن را ژان لوک شالومو نوشته و حبیب‌الله آیت‌اللهی با زبان روان هنری ترجمه کرده است. به عقیده نویسنده نگره هنر بنیادهای خود را در هنر ندارد، نگره هنر خودمختار نیست و باید در یک نگره بیرونی نسبت به میدانگاه هنر، همانند فلسفه مستحیل گردد. با این حال هنر و نگره هنر در بخشی با هم مشترک هستند، تا آن اندازه که امروز هنر خودش فلسفه هنر شده است. بنابراین بیشتر از هر زمان، یک جسم همان‌طوری که هست، یک اثر هنری نیست، مگر در ارتباط با یک تفسیر. این تفسیرها از نظامها و ردیف‌های مختلف‌اند: آنها به میدانگاه‌هایی چون نقد هنر، تاریخ هنر و فلسفه هنر، که محدود‌کردنشان بیشتر از بیش سخت و مشکل است؛ بستگی دارند. همه این ردیف‌ها به منزله تنوع‌هایی در نگره‌ی هنر، به همگانی‌ترین معنی، پذیرفته شده‌اند که بیشترین محتوای کتاب حاضر را تشکیل می‌دهد. این نوشتار تا آنجا که ممکن است گاه‌گه‌گانه خواهد بود و هر نظام تفسیری به مؤلف اصلی آن ارجاع داده شده است و در شکل شناسه‌هایی تنظیم شده است که برای دانشجویان سال‌های نخست دانشکده‌ها و مراکز هنری قابل استفاده است. این کتاب کوششی است در جهت شناسایی هنر از آنچه هنر نیست. تلاشی که از زمان افلاطون تا هنوز ادامه دارد. اینکه چگونه این جداسازی را توجیه و بیان کنند و رابطه‌هایی را که بشر با هنر ادامه دارد، بفهمد. در این نوشته، پنج خانواده بزرگ نگره‌های هنری، نگره‌های هنر در دوران باستان، کلاسیسم و باروک در سده‌ی هفدهم، شاعر گرای، فلسفه زیباشناسانه‌ی آلمانی، نگره‌پردازان هنر مارکس‌گرا، روانکاوانه‌ی هنر، هنر معاصر، و تاریخ هنرنویسان میراث‌خواران فلسفه‌ی زیباشناسی آلمانی به صورت تحقیقی و علمی بررسی شده است. خوانش کتاب برای علاقه‌مندان مسایل نظری هنر بسی سودمند خواهد بود.

* برگرفته از پایگاه انتشارات سوره مهر

رمان پسامدرن و فیلم: نگاهی به

ساختار و صناعات فیلم میکس

حسین پاینده

نشر هرمس، ۱۳۸۷

از جمله فیلم‌هایی که می‌توان در زمره‌ی آثار سینمایی پسامدرنیستی قرار داد فیلم میکس است. فیلم‌های پسامدرن نیز همانند رمان پسامدرن در کشورمان که هنوز در مرحله‌ی تجربه‌ی آزمایشی است، بیشتر در حال نضج گرفتن است تا شکوفایی.

نکته‌ی نخست درباره‌ی فیلم میکس با کارگردانی داریوش مهرجویی موضوع بینامتنیت است. در واقع بینامتنیت به این معنا است که هیچ نوشتار یا گفتاری به تنهایی نمی‌تواند مفهومی بسازد بلکه مفهوم آن با ارجاع به سایر گفتارها و نوشتارها ایجاد می‌شود. بینامتنیت این اجازه و امکان را به نویسنده می‌دهد تا گذشته را در پرتوی جدی‌تر تکرار کند. از طرفی زمانی که متنی به صورت بینامتنی بازخوانی می‌شود تغییر رویدادها در متن جدید، کیفیتی مخالف انتظار به متن اضافه کرده و معنای آن را قابل تأمل‌تر می‌کند.

با تماشای فیلم میکس دیده می‌شود که این فیلم سرشار از بینامتنیت است و تماشاگر را به طور مرتب به فیلم‌های دیگری چون هامون، پری و بانو ساخته‌ی داریوش مهرجویی ارجاع می‌دهد و با این عمل چیزی در زمینه‌ی موضوع خود را به تماشاگر می‌گوید و داستان سه فیلم قبلی را در پرتویی نو به ما نشان می‌دهد.

بینامتنیت اشکال متنوعی دارد: گاه صحنه‌هایی از فیلم‌های پری، هامون و بانو در میکس ادغام می‌شود و زمانی موسیقی متن این فیلم‌ها بر روی صحنه‌هایی از فیلم میکس قابل شنیدن است و گاهی هم دیالوگ‌هایی از سه فیلم پیشین، به طور همزمان با نمایش صحنه‌هایی از میکس شنیده می‌شود.

مؤلف در نوشتار حاضر تلاش می‌کند فیلم میکس را در پرتو نظریه‌های رمان پسامدرن بررسی کند و بر آن بوده تا نشان دهد چرا ساختار این فیلم و تکنیک‌های به کار رفته، همانند ساختار و صناعاتی است که در رمان‌های پسامدرنیستی دهه‌ی ۱۹۶۰ به بعد رواج پیدا کرده است.

مؤلف بر این فرض است که فیلم و رمان دو ژانر قیاس‌پذیر است و این امکان وجود دارد که نظریه‌هایی را که در نقد ادبی جدید درباره‌ی رمان معاصر بازگو شده در ارزیابی و بررسی نقادانه‌ی فیلم‌های سینمایی معاصر نیز به کار برد. دلایل این قیاس‌پذیری، نیز مفاهیم مشترکی که به جهت کاوش معنا و چگونگی بر ساخته شدن معنا در رمان و فیلم می‌توان استفاده کرد، در فصول مختلف نوشتار مورد توجه قرار گرفته است.

برنامه بازسازی موزه ایران باستان

سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و وزارت امور خارجه ایتالیا

موزه ملی ایران، اداره کل توسعه همکاری

برنامه بازسازی موزه‌ی ایران باستان در زمره‌ی فعالیت‌های مشترکی است که میان دو کشور ایران و ایتالیا انجام گرفته است. گروه‌های مشترکی که در طی دو سال به بازنگری فضاها و مجموعه‌ها براساس جدیدترین معیارهای موزه‌داری از طریق رایزنی و مشاوره و همچنین از طریق همایش‌های بین‌المللی پرداخته و با بهره‌گیری از فناوری‌های جدید برای حفظ ساختمان‌های موزه و مجموعه‌ها در برابر خطرات زلزله و ایجاد مسیرهای فنی - تاریخی برای بازدیدکنندگان تلاش کرده‌اند.

دید کلی، همکاری در بازسازی موزه، باستان‌شناسی و علم موزه‌داری، مقاوم‌سازی و زلزله‌نگاری، و پروژه‌ی اولیه جهت بازسازی موزه مباحث کتاب حاضر را به خود اختصاص داده‌اند.

کتاب حاضر از آن رو به چاپ رسیده است که شیوه‌های تحقیق کاربردی را به مسؤولان سازمان میراث فرهنگی و گردشگری و محققان و موزه‌داران ارائه دهد تا نتایج این تلاش نشان دادن طرحی برای برنامه‌های بازسازی موزه‌ها باشد. در واقع هدف ارائه‌ی یک ابزار کاربردی معتبر حتی برای بازسازی دیگر موزه‌های کشور و موزه‌های جدید از طریق یک کتاب راهنما، برای مدیریت، حفظ و ارتقای نهادهای موزه‌ها در سطح ملی است که بخشی از محیط آنها در نظر گرفته شده است و باید براساس جدیدترین معیارهای علم موزه‌داری دوباره ساماندهی شوند. کتاب در چهار بخش ارائه شده که در بخش اول نمایی کلی از برنامه‌ی بازسازی را به همراه توصیف دقیق موزه‌ی ایران باستان ارائه می‌دهد. اهداف کلی همکار ایتالیایی در بازسازی موزه به همراه ختم‌شده اتخاذ شده از دیدگاه علم موزه‌داری توصیف می‌شود.

در بخش دوم به جنبه‌های باستان‌شناسی این برنامه اختصاص دارد. این بخش، رویکردی باستان‌شناسی و طرحی برای گالری‌ها، و ملاحظات دیگر علم موزه‌داری را دربر دارد. همچنین نمودارهایی مربوط به مسیرهای بازدید موزه و مجموعه‌های مورد تمایش به شکل صحیح‌تر تاریخی در این بخش آمده است. در بخش سوم به لرزه‌شناسی و شگردهای فنی برای مقاوم‌سازی ساختمان می‌پردازد. همچنین بررسی معماری و ساختار آن مورد توجه قرار گرفته است. در حقیقت از دیدگاه فنی، اولویت به مقاوم‌سازی بنا و طرح مقاوم‌سازی آن در برابر زلزله داده شده است.

در بخش چهارم، پروژه‌ی اولیه‌ی بازسازی موزه مورد توجه قرار گرفته است. در این بخش به تحلیل پروژه‌ی آندره گدار و بازسازی پیشنهادی داخل بنا پرداخته می‌شود که دربرگیرنده‌ی معرفی جدیدترین خدمات فنی و تجهیزات برای نشان دادن معنای اشیاء، ویژگی‌های کلی سایت‌های باستانی، تاریخ جوامع فرهنگی باستان، نظام حکومت‌ها، دولت‌ها و امپراتوری‌ها و توسعه‌ی مهم‌ترین جنبه‌های تمدن است. این بخش حاوی طرح‌ها و جزئیات پروژه بازسازی پیشنهادی است که در انتها ضمیمه‌ای وجود دارد.

در پایان به چگونگی طراحی و ساخت ویتربین‌ها پرداخته شده است.

کتاب دارای دو ضمیمه و مصور ارائه گردیده است.

تاریخ نقد هنر

لیونلو ونتوری

ترجمه‌ی امیر مدنی

مؤسسه علمی و فرهنگی فضا

«لیونلو ونتوری نخستین ناقد اروپایی است که زمینه نقد - نقدپردازی و سنجش آنچه از فرآورده‌های هنری به افق استعلایی می‌توان دید و گفت - راز گستره محدود ناقدان معلم و معلمان ناقدی که از نگریستن به برون پرهیز می‌کردند بیرون برد و بیش از دیگران، به دانش‌هایی توجه داد که ذاتی انتزاعی داشتند و به زبانی روزمره و تجربی به میدان می‌آمدند؛ مانند تاریخ افکار قابل انتقال به جمع، کرونولوژی نظریه‌هایی که در باب اندیشه و هنر و جامعه ساخته و پرداخته و به میان آورده می‌شدند؛ به سبک و سیاق تاریخی و به قید معنایی دیدن نظام‌های فکری‌ای که توقع داشتند که بر تمامی پدیده‌های برآمده و یا گسترده بر حیات اجتماعی عالمیان باشند؛ یا اعلان داشتن این که هر آنچه حق است منطقی است - و نیز این که هر چه منطقی می‌یابیم و می‌دانیم حق است - و جز این‌ها.

ونتوری را نمی‌توان مرید بنه‌دتوکروچه دانست، اما وی بسیاری از نظریات کروچه را پذیرفت تا فردای رنسانسی ایتالیا را با پرتوی نو روشن کند. زیبایی‌شناسی کروچه، در مسیر ثمردادن و بر دل و اندیشه راه یافتن، زبان و بیانی متکی بر نقد را به دنیا آورد و برای یافتن محل مطلوب این نقد زیبایی‌شناسانه آن را با شناخت تشریحی و تفسیری تاریخ منطقی می‌دانست. کتاب تاریخ نقد هنر بی‌شک فرصتی است تا مقوله‌ی نقد و ادبیات نقدی و تحلیل‌های نظری نخستین دهه‌های نیمه اول سده بیستم جهان غرب در باب هنر را به شکلی منظم و مستند به یافته‌ها و داده‌هایی که ثبت شده‌اند، را بشناسیم. شناخت آثار هنری اشاره شده در کتاب، قبل از مرحله‌ی نقد آن‌ها برای یک خواننده‌ی ایرانی، موضوعی قابل توجه است.

اثر حاضر با اینکه در اصل به نقد هنر اروپایی می‌پردازد و از متفکران غیر اروپایی تنها به ابن حزم و یا یک نقدپرداز اشاره می‌کند، با این حال با عنوان تاریخ نقد هنر به چاپ رسیده است و شاید این امر را بتوان بیشتر به اطلاعات محدود مؤلف مرتبط دانست. کتاب نگارگری پیکرتراشی اساس کار قرار داده شده و اشاره‌هایی مختصر نیز به شعر، ادبیات و معماری و... داشته است. این اثر می‌تواند بابتی تازه در نقد هنر و معماری باشد، تا اندیشمندان و معماران ایرانی با شیوه‌ی آنان آشنا و ضمن آموزش به بررسی فرهنگ پرشکوه خودشان بپردازند.

نویسنده در ورود به کتاب به وضعیت کنونی تاریخ هنر، تاریخ هنر و نقد هنری، شخصیت هنرمند، شعر و ادبیات، ضرورت تنظیم یک تاریخ نقد و غیره پرداخته و سپس به نقد هنر در دوره یونانیان و رومیان می‌پردازد: نقد هنر در سده سوم پیش از میلاد و سنوکراته، سیسرون، ویتروویو، لوچانو.

جستار دوم به سده‌های میانی، جستار سوم به رنسانس و جستار چهارم عهد باروک را دربرمی‌گیرد: هیجانان رنالیسم و نظریه کلاسی سیسم، اخلاق‌گرایی و روشن فکر گرای‌های استتیک، دومینیکو و مکاتب هنری پاسری، بالدینوچی، پوسن و مفهوم بدعت، بوسکینی و نظر شکل نگاری، دو پیل.

روشنگری و نئوکلاسی سیسم شامل مباحثی چون روکوکو و نئو کلاسی سیسم، استتیک احساس، شکل جدید نقد و تاریخ هنر، نقد در فرانسه، ایتالیا و انگلیس، لسینگ و مفهوم مادی زیبایی در جستار پنجم و آن گاه رمانتی سیسم و سده‌های میانی و مباحثی از جمله معماری گوتیک و نگارگری، جنبش احیاء گوتیک در انگلستان، جدل بر ضد نئوکلاسی سیسم در آلمان، راسکین، ویلیام موریس در جستار ششم مورد توجه قرار گرفته است.

جستار هفتم با فلسفه ایده‌آلیست و تاریخ هنر و جستار هشتم به زبان‌شناسان، باستان‌شناسان و خبرگان سده‌ی نوزدهم و بیستم و جستار نهم نیز نقد هنر در فرانسه‌ی قرن نوزدهم را مورد بررسی قرار می‌دهد. در دو جستار پایانی نیز نقد هنر و رؤیت ناب و نقد هنر در سده‌ی بیستم مورد توجه مؤلف قرار گرفته است.